

La catifa màgica

Per a Joan de Muga

15.9 - 5.11.2022

Juan Araujo, Francis Bacon, Alfons Borrell, Joan Brossa, Cabrita, Alexander Calder, Anthony Caro, Chillida, Christo & Jeanne-Claude, Victoria Civera, Hannah Collins, Helen Frankenthaler, Luis Gordillo, Guinovart, Hernández Pijuan, Wifredo Lam, Louise Lawler, Miralda, Joan Miró, Henry Moore, Muntadas, Pablo Palazuelo, Perejaume, Joan Ponç, Fernando Prats, Ràfols Casamada, Caio Reiszewitz, Julião Sarmento, George Segal, José María Sicilia, Antoni Tàpies, Juan Uslé, Eulàlia Valldosera, Sue Williams

L'exposició 'La catifa màgica. Per a Joan de Muga' és un homenatge a Joan de Muga, fundador i director de la Galeria Joan Prats des de 1976, quan es va inaugurar, i fins el 2020. L'exposició reunirà obra d'artistes que han format part de la galeria des dels seus inicis fins a l'actualitat, juntament amb fotografies, cartes, vídeos i documentació, per a explicar la història de la galeria i també la de Polígrafa i d'altres projectes de Joan de Muga com la Fundació Espai Poblenu.

El títol de l'exposició s'inspira en un dibuix que Joan Ponç va dedicar a Joan de Muga, en el qual el retratava sobre una catifa voladora. Aquesta imatge remet al seu caràcter emprenedor i somiador, la seva passió per viatjar i per imaginar nous projectes.

Joan de Muga, un promotor sense dogmes

Carles Guerra

La trajectòria de Joan de Muga (1946-2020) és la d'un galerista que va interpretar els canvis del sistema de l'art a una escala global. Des de la Galeria Joan Prats –el seu establiment de referència situat a la Rambla de Catalunya– Joan de Muga va ser l'artífex d'una ambiciosa plataforma. La galeria, que portava el nom d'una figura mítica en els cercles de l'avantguarda a Catalunya, obria l'any 1976. El nom de la galeria retia homenatge a qui fora membre fundador del grup Amics de l'Art Nou (ADLAN) l'any 1932 i del club 49 l'any 1949 alhora que naixia impulsada per una tradició d'empresa familiar. La Polígrafa era en primer lloc una impremta fundada per l'avi Joan de Muga Restà l'any 1910, que després es va consagrar a l'edició de llibres d'art gràcies al gir que protagonitza el seu fill Manuel de Muga a partir de la dècada dels anys 1940 i, finalment, a l'edició d'obra gràfica. Les publicacions i edicions de La Polígrafa serien sinònim de qualitat editorial i exemple d'una transformació empresarial impulsada per un caràcter innovador que bevia de la visió de Joan Prats. Per altra banda, aquell espai projectat per l'arquitecte Josep Lluís Sert esdevindria ben aviat un entorn mític. L'antiga barreteria regentada per Prats es va transformar en el contenidor idoni de la modernitat, una seqüència d'espais pensats com un itinerari de la mirada. Un lloc per fabricar l'espectador ideal de l'art modern. La galeria aviat esdevindria l'escenari per fer el pont entre una generació d'artistes internacionals i l'art contemporani que es produïa a Catalunya en plena transició democràtica. Els noms de Joan Miró, Calder, Wifredo Lam i Henry Moore farien d'estendard a generacions més joves com la d'Antoni Tàpies, Guinovart, Ràfols Casamada o Joan Hernández Pijuan. Era ben evident que la fórmula de Joan de Muga no tenia res a veure amb la del marxant històric. A principi dels anys 1980 assumeix el paper d'un promotor que obrirà seus a Nova York, Los Angeles i Tòquio per convertir-se en un dels actors més importants de la indústria cultural a Catalunya.

Si fins aleshores el desplegament internacional implicava una presència forta a les fires d'art que marquen el principi de la globalització de l'art, com era el cas d'Art Basel, o en ciutats on hi ha un mercat de l'art sòlid, com era el cas de Nova York, a partir de 1989 el laboratori de Joan de Muga es desplaçarà a un barri de Barcelona allunyat del carrer Consell de Cent on sempre havien estat les galeries d'art. Aleshores el Poblenu era un barri marcat per l'abandonament i la crisi de la desindustrialització. La compra d'un immoble de 1.600 metres quadrats trencava amb qualsevol model anterior pel que fa als espais d'exposició. El canvi de paradigma anunciava una complexa transformació del món de l'art. Les exposicions de Jannis Kounellis, Mario Merz, Richard Long, Rebecca Horn, Sigmar Polke, Bruce Nauman, Lawrence Weiner i John Cage, entre d'altres, dinamitaven l'escala de l'objecte artístic que corria per les venes del mercat de l'art fins aleshores. Veníem d'una dècada marcada pel triomf de la pintura. Vint anys després, aquells artistes que havien emergit als anys 1970 encara representaven un repte per a l'economia de l'art i la lògica immobiliària a la qual s'associa. A una Barcelona on encara no existia ni la Fundació Antoni Tàpies ni el MACBA, l'Espai Poblenu feia les funcions de Kunsthal. Mentre la Galeria Joan Prats no deixa de funcionar i La Polígrafa manté la seva producció editorial i de gràfica, aquest nou espai obre un horitzó on es presenta una prometedora simbiosi entre l'art contemporani i el desenvolupament urbà de Barcelona. Estem en plena eufòria olímpica. Gloria Moure, que dirigeix el programa amb una llibertat insòlita a les institucions de l'estat espanyol, sincronitza el

rellotge de Barcelona amb el d'altres capitals europees. Joan de Muga, a qui ja se'l coneix pel seu caràcter discret, es converteix en la garantia d'aquell experiment.

En realitat, la trajectòria i el programa de les exposicions a la Galeria Joan Prats feia temps que havia tocat sostre amb les instal·lacions de Christo i Miralda, al 1977 i 1980 respectivament. A la galeria dissenyada per Sert, Christo va dur a terme la primera acció d'embolicar un espai en el context d'una iniciativa privada, alhora que servia per anunciar el projecte d'embolicar el monument a Colom. No cal dir que aquesta proposta, aleshores considerada gairebé utòpica, avui seria molt benvinguda. El pas del temps ha fet que encara sigui més pertinent arran del clamor anticolonial. Un tema per pensar-hi. De la mateixa manera que Miralda va anticipar la transformació de Barcelona en una icona apta per al consum quan va transformar tota la galeria en una mona de xocolata. El gremi de pastissers de Barcelona va fer possible una d'aquelles idees que requereixen grans dosis de cooperació, tant com les ganes de no escandalitzar-se per l'exhibicionisme de la cultura popular. Les mateixes parets que anys abans havien consagrat l'abstracció lírica ara feien olor a xocolata. Mona a Barcelona demostrava que el trànsit d'una noció d'art sublim a una de festiva podia tenir lloc sobre el mateix escenari que regentava Joan de Muga. Lluny de mantenir-se com la galeria que defensa un cànon estètic incòmode i veient els noms que desfilen per la Galeria Joan Prats en aquell període, l'establiment de Rambla Catalunya funcionava com a punt de trobada per a tendències de l'art heterogènies. Ben pensat, aquella era la imatge d'una modernitat que deixava pas a coses que tenien poc a veure amb el passat immediat. Aquella modernitat no era dogmàtica. Com tampoc ho era Joan de Muga.

Les crisis, però, també formen part de les transformacions del sistema de l'art i els seus agents. Les empreses de Joan de Muga no n'estarien al marge. El mes de febrer de 1991 s'inaugurava a l'Espai Poblenou la instal·lació d'una figura llegendària de l'avantguarda musical John Cage. El matí de la roda de premsa els periodistes arribaven a la trobada havent llegit la notícia sobre l'esclat de la primera guerra del Golf. Estats Units i Iraq entraven en guerra. John Cage, amb la seva cordialitat tan genuïna, puntualitzava que no es tractava de dos països enemics, sinó de dos governs que decidien encetar un conflicte bèl·lic. Pocs dies després, la fira d'ARCO a Madrid era la imatge viva d'una crisi que es farà llarga i afectarà el mercat de l'art. L'eufòria dels anys 1980 i la mercantilització hiperbòlica punxaven la roda de cop. A Barcelona, però, l'arribada d'artistes joves a la Galeria Joan Prats marcava un rumb compromès amb el present de la creació, allunyat de la nostàlgia. Ferran Garcia Sevilla, Antoni Muntadas, Gordillo, Zush, Frederic Amat o Perejaume, entre d'altres, conformen la llista dels nou vinguts. Hi ha dos moments, però, d'aquells que marquen l'esperit del moment. L'any 1996 James Lee Byars intervingué amb una exposició que tenia la galeria de vermell. Aquell espai de passadissos, sales petites i sales més espaioses recobrava un aire litúrgic, com potser se l'havia imaginat Sert, l'arquitecte. I un altre moment és quan Perejaume celebra els 25 anys de vida de la galeria instal·lant nou ventiladors durant tres dies. Fonació d'un espai actuava amb la consciència que la història d'aquell establiment ja havia assolit la categoria de mite. El gest de ventilar-lo volia "fer net de tot l'anterior i deixar l'espai sense cap mena d'influència per poder recomençar de nou".

Però l'any 2014 l'antiga barreteria deixarà de ser galeria. Joan de Muga es va veure obligat a tancar la Galeria Joan Prats a causa de la pressió immobiliària i la pujada dels lloguers. La Barcelona consagrada al turisme massiu no perdona. Des d'aleshores va reconduir la seva activitat als baixos de La Polígrafa, al carrer Balmes, on des de l'any 1984 hi havia Artgràfic que originalment exposava l'obra gràfica. L'establiment de Rambla de Catalunya avui és la botiga d'una franquícia de roba. Malgrat els canvis s'han mantingut els vidres amb els rètols de l'antiga botiga de Prats. L'aparador ara és ple de roba però continua evocant aquella fotografia en blanc i negre on s'endevina un mòbil que Calder va dedicar al seu amic Prats. El mòbil de filferros de color que adopten la forma d'uns barrets dibuixats en el buit avui penja a les sales de la col·lecció del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía a Madrid. Aquesta escultura fràgil és tal vegada la relíquia més emblemàtica de la religió moderna que encarnava Prats i la família d'empresaris de Muga. Però el nom de Joan de Muga no és per enlloc, ni a Rambla de Catalunya ni a la Galeria Joan Prats resituada al carrer Balmes. Sempre es va amagar darrera d'un altre nom que no era el seu. Ja ho deia Walter Benjamin que l'autor modern no és aquell que diu allò que ell pensa, sinó aquell que posa a disposició dels altres un aparell perquè s'expressin amb llibertat. Canviem autor per promotor i tindrem una ajustada descripció de Joan de Muga. Ara, dos anys després de la seva mort, Patricia de Muga i Marta de Muga, directores de la Galeria Joan Prats en l'actualitat, fan un exercici de memòria. Més enllà de recordar els aspectes humans, que en tenia molts, aquesta exposició ens permet descobrir un dels agents més fascinants de la política cultural al nostre país. Joan de Muga ja forma part de la història de la que també en feia part Joan Prats, la dels promotors agosarats, generosos i visionaris.

Gràcies a Carles Guerra, Antoni Muntadas, Andrea Nacach i tantes altres persones implicades en aquest projecte.

Per a més informació i imatges, contactin amb galeria@galeriajoanprats.com